„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом птком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 156. У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 14. (26.) ОКТОБРА 1879. ГОДИНА XIV.

БЕСЕДА
Михајила Сабовљевића,
кикиндског посланика,

којом је свој предлог за одлуку у кикиндском спору због повреде аутономије у саборској седници од 11. октобра 1879. пропратио.

Славни саборе! Предлог за одлуку, што сам га сл. сабору писмено поднео, садржи већ у себи у главноме разлоге, који му за основ служе; али крај свега тога нека ми дозвољено буде, да — са обзиром на важност овога предмета, са обзиром истакнутог питања и па могуће последице му, — да тај свој предлог још са неколико речи пропратим.

Славни саборе! Скоро у свима државама признаје се право цркви, по којем она своје црквене послове, веронауку, обреде, црквену дисциплину и црквено добро сама независно уређивати и управљати може. Једина је можда разлика у начину црквене управе, која свога тумачења у самом строју и духу цркве налази, јер док је н. пр. западна црква аутократска и централистична, те према природи строја јој своје црквене послове независно од народа, што се у верне те цркве броји, рекао бих, апсолутистично уређује и управља, дотле је источна црква, а наиме код нас Срба народна и либерална, која свој устав, свој строј и начин управе према народу и према потребама народним удешава и прилагођује.

Ако се тако изразити могу, природа или својственост одношаја и прилика, у којима црква у опште као продукт унутарњег живота религиозне заједнице према држави као оличеној појави спољашњег живота народа стоји — доноси већ са собом, да црква, као социјалан фактор у држави, свој устав и своје унутарње послове и одношаје, особито у стварима верозакона, обреда и црквене дисциплине, самостално и независно од сваког стварног упливисања државе уређује, а да држави као таковој једино право највишег надзора припада.

Овако прецизиран закон ујемчен, а државном влашћу не само у теорији признат, него и у пракси стварно изведен одношај између државе и цркве гарантује цркви слободно кретање на црквено-просветном пољу, док с друге стране држава, силом свог највишег државног права, као општи регулатор своје чисто државне интересе према свима социјалним факторима у држави — дакле и према цркви штити и чува. Али када држави највише надзорно право признајем, онда то највише право — jus suppremae inspectionis није још то исто што и jus ingerentiae, није то исто, што и jus dispositionis, него се то највише надзорно право државе по правоме значају своме и вредности своди једино на највишу државну контролу, да се постојећи закони тачно врше.

То би била у опште и у главним потезима црквена аутономија.

Специјално овде у Угарској има и наша православна црква своју, законом ујемчену народно-црквену аутономију. Али на жалост, та се наша црквена аутономија од стране угарске владе у разним приликама до сада често вређала, па се још и сада непрестано осетљиво вређа. Па како је у садашњим тешким приликама наша народно-црквена аутономија још једини бедем, једино уточиште свеколиког нам народног живота, држим, да је народних заступника, да је овога највишег народног судилишта света дужност, да у тренутку опасности, у тренутку, када му се подрива у темељу толиким трудом и толиком муком подигнута народна зграда, подигне свога гласа у обрану своје народно-црквене аутономије, тога свога још јединог, — најсветијег права.

Да би свој предлог за одлуку образложити могао, навешћу један оригиналан, у аналима наше цркве јединствен случај.

Сада постојећи г. министром богочасти и јавне наставе наименовани црквени одбор у Кикинди добио је не давно од епархијског административног одбора у Темишвару један допис под бр. 187/II. који допис је споменути наименовани одбор оним члановима, што су из црквене скупштине вољом г. министра искључени, у легализованом препису доставио.

Тај допис живим бојама илустрира од чести и славном сабору већ познато десператно стање, у ком се кикиндска црквена општина налази; за то ћу га са дозволењем славног сабора у целој опширности прочитати. У томе је допису читав низ министарских наредаба, које се, рекао бих, надмећу, која ће више чланова из црквене скупштине искључити. Тај допис овако гласи:

„Привременом црквеном одбору у В. Кикинди. (Напред изостављено.) Најпосле да би привремени црквени одбор тај који је по смислу наредбе вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 26. дец. 1877. бр. 30.438. позван, да са предстојећим избором црквеног општинског заступства тамошњег рукује, знао, која су лица од тог избора искључена, то се привр. црквени одбору том обзнањује, да су од тог избора у црквено општинско заступство тамошње искључени т. ј. да за овај мах не могу бити изабрани за скупштинаре и односно за одборнике и часнике, следећа лица: Милан Исаковић, Иса Павловић, Павле Еремић, Александар Малогајски, Урош Протић, Ђорђе Карађац, Ђорђе Радак, Јован Мирков и Јован Стергочић, искључени наредбом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 15. фебруара 1875. бр. 1598, даље: Миливој Топонарски, Ђура Јовановић трговац, Ђорђе Влаховић парох, Спиридон Веселиновић ђакон, Никола Николић учитељ, Милан Ђорђевић, Паја Павловић, Жива Малогајски, Тома Дорославац, Атанасије Маринковић, Паја Жупански, Панта Манојловић, Алекса Баковљев учитељ, Воја Радак, Ђока Поповић, Гавра Малогајски, Ђура Бандић, Шандор Малогајски, Миша Косић учитељ и Кристифор Ајваз учитељ, искључени наредбом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 1. нов. 1878. бр. 24681. даље: Урош Поповић, др. Влајко Мајински, Ђурица Јовановић, Пера Видак, Јован Богдановић, Мита Пачу, Пера Станојевић, Ника Фани и Аркадија Бартул, искључени наредбом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 6. јан. 1879. бр. 34345 ex 1878. и најпосле Сима Ајвас учитељ тамошњи искључен решењем овоепарх. админ. одбора од 27. нов. 1875. год. бр. II. 475. — 683. Из седнице епарх. админ. одбора у Темишвару 9. августа 1879. Др. Бранко Стевановић с. р. подпредседник админ. одбора. За доставност преписа: Константин Рајковић с. р. председник одборске комисије за рекламацију црквб. бирача.“

Колико сам дознати могао, ове чланове је г. Министар наводно због неких нереда из црквене скупштине искључио, али као што се види, ту нема ни трага од мотива који г. Министра руководише да ове чланове — свега 38 — и то већим делом из интелигенције, из црквене скупштине искључи.

По добивеној информацији г. Министар је три скупштине једну за другом суспендовао. Први привремени одбор је поставио преко свога повереника дра Бранка Стевановића епарх. адм. одбор, а сада постојећи привр. одбор је непосредно сам г. министар наименовао.

Извесно је да је овај г. министром наименовани црквени одбор допис епарх. админ. одбора искљученим члановима тек у очи избора посланика за овај сабор уручио, а у цели да овим члановима активно право избора закрати. И тако да не би избора посланика ови чланови никада до решења дошли не би, а ми и сада не би знали шта се — да тако речем — иза кулиса догађа, а можда би и више знали, када на челу дописа, онога тајанственог „Напред изостављено“ било неби.

Не спада строго у оквир моје садашње задаће да наведем, какве злоупотребе је приликом пописа бирача чинио привремени црквб. одбор, хотимице криво тумачећи допис епарх. адм. одбора, где се поименце набрајају чланови што су из скупштине искључени са изричним додатком, да не могу „за овај мах за скупштинаре, одборнике и часнике и забрани бити. Али да ипак у кратко карактеришем радњу тога привременог одбора толико напомињем да су у попис бирача само они примани који се одбору допадаху, а искључени су сви они од активног права избора који им у рачун не идоше, наиме изостављени су из тога пописа бирача они, које је г. министар из скупштине искључио.

Да самовољу тога одбора констатујем, навешћу само, да је одбор, који у месту сваког бирача лично познаје, искључивао старе људе, јер не доказаше формално, да су становници кикиндски. Неки су искључени што „црквене свести“ немају, а неки опет, што нису негативне доказе поднели, да нису под конкурсом и да нису због злочина осуђени. Једном рекламанту је између осталог одбор црно на бело одговорио, „да му ни велика молитва не помаже“. Овака исчадија глупости, да се властитим речма аутора једног таког монстрозног решења послужим, могу заистину само „Мидаса вредни и достојни последователи“ рађати. У осталом, ко би радознао био да види једно тако — и по спољашњој форми и по унутрашњој садржини — ремек-решење тога злогласног одбора, нека изволи читати чланак у 139. броју „Заставе“, под насловом „Нешто о привременом црквб. одбору у В. Кикинди“, па ће се уверити, да је аутор умно тако заишао, да за цело њему ни „велика молитва“ помоћи не може.

Славни саборе! Нећу да испитујем, еда ли је бивша законита скупштина заиста огрешила се о постојеће црквене уредбе, еда ли је у истини нереда било због којих је поједине чланове скупштине искључењем из скупштине казнити ваљало — а не би ми то ни могуће било, по што разлози тога искључења само су г. министру богочасти и јавне наставе и можда епарх. админ. одбору познати. Једно је што овом приликом хоћу да констатујем, а то је необориви факт, **да је г. министар наредбом суспендовао законити скупштину, да је поставио привремени црквени одбор, и да је знатан број чланова скупштинских из црквене скупштине искључио, наредив, да искључени чланови не могу по ново за скупштинаре, одборнике и часнике избрани бити.** А када је то факт, намеће ми се питање, еда ли је властан г. министар са обилажењем епарх. адм. одбора, са обилажењем саборског одбора у опште решавати о искључењу скупштинара, а на по се еда ли је властан решавати као први а уједно и као последњи форум.

Славни саборе! Оваким поступком држим, да је г. министар богочасти и јавне наставе нашу народно-црквену аутономију у темељу уздрмао, и она се срушити, ће нестати мора, ако се против оваких безобзирних нападаја на ове наше народно светилиште за времена не оградимо. Признањем таковог права министру, да може кога хоће из скупштине искључити, да може по својој вољи друго наименовати, значило би просто признати, да и немамо аутономије, а неизбежна последица биће као и досада, даће продане душе, да ће бесавесни денунцијанти, као што једног имамо — и ја се устручавам именовати га, sit nomen odiosum, а то је капелан проте кикиндског, Сима Станковић, да ће велим оваки денунцијанти свој прљав занат и даље терати, на пакост појединим мирним грађанима, на срамоту свеколиког православног свештенства, а што је најгоре, на грдан уштрб и штету наших црквено-просветних установа.

Славни саборе! Можда ће ми ко приговорити да је нетактично и неопортуно, што у овим по нас необичним и тешким временима изнашам на тапет једно питање, које може по нас не велим злих али у толико немилих последица имати, у колико долазимо у неки сукоб, у неку противност са вис. владом, што би ако икада то би за цело сад избегавати ваљало. Не поричем, да се овакав приговор у садашњим приликама са разлогом бранити може. Но такав приговор у овом конкретном случају не може стојати и не треба да се у овој саборници чује; јер не ми нашом властитом иницијативом но в. влада својим незаконитим поступком изазвала је тај сукоб. А по ту цену, да избегнемо немио контроверс са в. владом и онда, када нам се на супрот јасном закону наша кардинална права крње, када се не истичемо са агресивним тенденцијама, но само оно бранимо што смо тешком муком извојевали — по ту цену устукнути и ћутати, држим господо, да би малодушност била да би неопростив грех био.

Српски народ ако хоће да живи, ако жели да своје народно име сачува, да буде достојан славни предкова мора и у најтежам приликама своја мучно стечена права од свих нападаја — долазили ови ма с које стране одважно и постојано и са толико већом енергијом и ревношћу бранити, у колико су му иста права сада већ на најужи оквир сведена. Наша народно-црквена аутономија је најужи оквир у ком се још као народ кретати можемо, она је последњи бедем, последња позиција, до које смо силом великих светских догађаја а посве незгодних прилика потиснути, али коју нам баш с тога мушки и истрајно бранити ваља. Ми неможемо и несмемо допустити да се и један камен из те народне зграде извади, ако нећемо да се одречемо себе самих и имена српског.

Славни саборе! IX. законским чланком од год. 1868. и санкционираним саборским устројством од 14. маја 1875. освештано аутономно право овостраних Срба у црквоно-просветним стварма претрпило је тежак удар онда, када је г. министар богочасти и јавне наставе премашењем највишег надзорног права и мимоилажењем надлежних црквених власти самостално и самовласно решавао у унутрашњим делима наше народно-аутономне цркве.

По што дакле питање, што је на дневном реду, није само локалне природе и од локалног интереса, него је уједно и поглавито питање од великог значаја и недогледних последица по наш црквено-народни живот, по сам наш народни опстанак; то са тврдим поуздањем и мирном савешћу поверавам решење тога животног питања вама господо, уздајући се у ваше мудро увиђење и у ваше вазда опробано српско родољубље. Па да се не би и у будуће оваке и овима сличне, немиле прилике понављале, те са наше неоправдане равнодушности и немара створио опасан прецеденс по нашу народно-црквену аутономију, молим славни сабор, да поднешени предлог за одлуку примити изволи.

Предлог овако гласи:

Нека славни сабор закључи, да

с погледом на то, што је српском православном народу у Угарској народно-црквена аутономија законом ујемчена, по којој у унутрашњим црквено-школским стварима а наиме верозакона, обреда, управе црквени добара, управе у црквено-општинским делима и црквене дисциплине једино и искључиво надлежне црквено-школске власти правоваљано решавати имају; даље

с погледом на то, што је г. министар богочасти и јавне наставе са премашењем највишег надзорног права и мимоилажењем надлежних црквено-школских власти о народно-црквену аутономију огрешио се онда, када је црквену скупштину у В. Кикинди суспендовао, црквени привремени одбор наименовао и знатан број чланова скупштинских из скупштине искључио, и најпосле

с погледом на то, што је г. министар у кикиндском спору у првој а уједно и последњој инстанцији самостално решавао, а то у унутрашњим црквено-школским стварима чинити у опште није властан;

Да славни сабор због ове флагрантне повреде црквено-аутономног права свечан протест улаже, давши томе израза у саборском записнику.

Уједно да се из овога сабора на основу списа и података што се на кикиндски спр односе образложена жалба, односно ограда в. министарству богочасти и јавне наставе поднесе.

Најпосле да се надлежна црквено-школска власт из овога сабора упути, да на основу учињене истраге и ако је нужно, на основу истраге што ће се накнадно на лицу места допунити имати, у В. Кикинди законити ред поврати, законита црквена скупштина успостави и евентуално из ове искључени чланови скупштински на своја места репонују

Са српског народно-црквеног сабора.

Карловци 8. октобра 1879.*)

Председава Стеван Брановачки.

Слепчевић моли отпуст на 10—14 дана због болести, а Милосављевић на 8. Даје им се.

Чита се одговор Њ. Светости на интерпелацију Панте Поповића, по којем се сесије, будући сачињавају својину и супстанцију архијерејског фонда не могу повраћати. — Узима се на знање.

Чита се предлог сабор. одбора да се професору овдашње богословије и протопрезвитеру Јовану Вороти, године службе, што их је на задарској богословији провео, и то од почетка г. 1875/6, у овдашњу службу његову урачунају с правом на све користи од тога урачунања по смислу §. 101 одсек III. превишег решкрипта од 10. авг. 1866. истичуће. — Има се ставити у своје време на дневни ред.

Чита се одговор Њ. Светости на интерпелацију Ст. Лазића, у погледу зидања ђимназијске зграде у Карловцима, којим се вели, да је саборски одбор ту ствар већ предузео, и да се иста већ у течају налази.

Чита се одговор Њ. Светости на интерпелацију Јорговића, којим се вели, да ће се повереник послати у вршачку општину, који ће имати налог саборског одбора извршити.

Јорговић се задовољава с одговором и слаже се с мерама, којеће се употребити, јер кадби се то учинило не би све уредбе постале илузорне.

Саборски одбор подноша молбу учитељ. збора у Сомбору да им се плата подигне на 1200 ф.

Има се ставити на дневни ред.

Саборски одбор подноси предлог за нову уредбу о срп. учитељској школи односно за измену §. 19—116. школске уредбе од 1872 год. — Има се штампати и ставити на дневни ред.

Чита се претставка туријске општине, да се редукција парохија ограничи и услед тога залишне сесије на име јерарх. фонда условно пренесу. — Предаје се петиционом одбору.

Чита се предлог Беговића и другова за одређење свештеничке плате по годинама службовања.

Беговић предлаже, да му се предлог штампа јер је начелан. — Предаје се петиционом одбору односно дотационом.

Подношају се разни поднесци.

---

*) У прошлом броју друга саопштена седница није била 6. октобра — 6. октобра није ни било седнице — него оно је седница од уторника, 9. октобра, — што се овим исправља. — У.)

Председник јавља резултат јучерашњег избора за одбор ad hoc од 7 лица. У исти одбор су изабрани: Сандић, Милекић, Владика Анђелић, др. Св. Димитријевић, Чудић, Беговић и Милић.

Затим се пређе на дневни ред.

Чита се предлог Чудића и другова, да се оснује одбор, који ће пронаћи модус за обскрбу и бринуће свештеничких удовица.

Чудић се нада, да ће се овај предлог једногласно усвојити, да једаред престане невоља која се опажа код споменутих удовица.

Прота Бранковић предлаже, да се повери пензионом одбору, јер је објект једнак.

Прима се.

Чита се предлог **Чудића и Милића** да се умоли светла круна, да свештеници грчко-источне вероисповеди онако као и њихова браћа католички свештеници своју месечну плату добивати имају из ц. кр. порезног уреда".

Др. Св. **Димитријевић** вели, да је то у тесној свези с предлогом о уредби дотације. За то да би било безплодно водити о томе сада дебату, него да се преда дотационом одбору.

Владика Живковић држи, да је мисао овога предлога иста са мишљу у § 67 и да је у том §-у јасније и сретније изведена, него у предлогу овом. Он је за то, да се предлог задржи али редакција да се усвоји. И прошли сабори да су радили на томе, али пошто је и тај предмет с осталим предметима и оператима био поднешен горе на одобрење, да није ни био одобрен. Вели, да не зна ни сада судбу дотације. Да може доћи и не доћи на дневни ред. С тога је за то, да ово питање засебно дође на дневни ред, тако, да важи само за карлштадску дијецезу ако сретно прође, неће ништа сметати, да и после дође у уредбу. Ово с тога жели, као што већ рече, јер није сигуран како ће проћи цео операт. Противан је предлогу Димитријевићевом. —

Прица мисли, да је то управо и жеља предлагача да тај предлог дође засебно на дневни ред.

Владика Живковић хоће само то, да у облику редакције дође.

Чуповић се слаже са влад. Живковићем, али не да важи само горњо-карловачку дијецезу, већ за целу јерархију.

Јеврић вели, да је у тој ствари био г. комесара и молио га да пита вис. владу, да ли ће то допустити. Овај да му је рекао, да је то питање отишло под бр. 14. вис. влади и да ће за девет дана добити и одговора.

Беговић вели, да влада обећа, али не испуни. Прихваћа предлог Чупића да важи за целу јерархију, ако већ молимо сабор, то да молимо за све

Др. **Ст. Павловић** вели, да требамо бити солидарни и у послу и у уредби. Ако ћемо цепати уредбе то да нећемо конзеквенто радити. Ако допустимо, да се ова дијецеза одцепи нијавиће се и друга, која ће то исто хтети. И он је за то, да и наши свештеници добијају плату као и државни чиновници, и да буду у томе независни од онога, који плаћа. Кад се буде уредба решавала, онда нек се и тај предлог донесе. Слаже се са Чуповићем, да важи за целу јерархију.

Панта Поповић је за то, да се овај предлог засебно од операта дотационог претреса и да се у тој ствари преставком сабор на дотичне власти обрати. Он је тога уверења, да кад би власти прихватиле тај предлог, да би дотационо питање тиме решено било, јер би се рескрипт на тај начин могао извести, а по његовоме мишљењу ваљало би остати при рескрипту.

Лазар Поповић мисли, да треба најпре начелно решити како ћемо усвојити начин плаћања. Зато да се с предлогом причека, док се начелно не реше. Слаже се са предлогом Влад. Живковића.

Др. Св. **Димитријевић** вели, да би по предлогу влад. Живковића излазило, да се хоће закон пре да изврши, него што се донео. Најпре га треба донети, онда извршити. Предлаже, да се преда дотационом одбору, а овај да се пожури да га донесе на дневни ред.

Владика Живковић разлаже зашто је само за горњо-карловачку дијецезу, а наиме зато, што је темељ на ком она стоји чист, а овде је само начело у питању као и солидарност што овде оскудева. Код њих је темељ чист, па могу на томе радити.

Ако се реши за г. карловачку дијецезу неће другим дијецезама шкодити, а њој ће помоћи Ако пак оне не дођу на чисто са солидарношћу онда и за ову пропада та одредба.

Бранковић то је једно између начелних питања, која су дата дотационом одбору на претрес. Кад би се овај предлог влад. Живковића сада примио, то би прејудиковало на цео операт дотације.

Др. **Ст. Павловић** предлаже, да остане in suspenso док се цео операт не поднесе.

Др. Св. **Димитријевић** се придружује дру Павловићу.

Председник вели, да се дуго не може држати in suspenso. Зато, да се упути одбор, да што пре изнесе на дневни ред.

Већином буде примљено да остане in suspenso али да се што пре цео операт донесе на дневни ред.

Чита се предлог Чудића и Милића, да се сретствима из нар. фонда подигне у глини реална ђимназија.

Венијамин Алинчић подупире тај предлог с разлогом тога што је Глина центрум Крајине, и што је неопходна потреба да луч просвете засија и оном јуначком и генијалном народу српском у оном крају. Не потпомаже то ни неке политике, јер вели, да никад није био мајстор у политици, него из најдубљег уверења, да је нужно да и онај део српства добије такав просветни завод.

Др. **Ника Максимовић**, вели, да се тај предлог не може данас мериторно решити. Још године 1865 је донесен такав предлог од Петра Шорка, који је био издан саборском одбору да своје мнење изрекне. Овај да се заједно са школским саветом у том начелно сложио, али није се могао остварити, јер није било сретства. — Предлаже, да се ово даде одбору за дневни ред, да га овај заједно са предлогом П. Шорка и са својим мнењем сабору поднесе. — Прима се.

Иса Павловић као известилац петиционог одбора, јавља да је исти одбор све предмете поднесене му увео у претрес, али све није могао свршити, будући у неким мора искати обавештаја.

1. Молба Јелене Миловановић ђаконице за потпору. Петициони одбор је одлучио да се уступи саборском одбору на даљи поступак, јер је и до сад по свом делокругу такве ствари решавао. — Прима се.

2. Молба Мил. Мауковића за народну стипендију, да се може даље изобразити. — Уступа се сабор. одбору.

4. Молба П. Јанковића за припомоћ. — Уступа се сабор. одбору.

5. Молба мраморачког црквеног одбора за припомоћ мраморачкој црквеној општини. — Уступа се саборском одбору.

6. Тужба Филипа Станковића на незаконито газдовање општинског иметка од стране одбора општине св. Андрејске. — Уступа се епархиј. администрат. одбору ради сходног поступка.

7. Молба општине у Петровом селу да јој се поврати сесија за парохију.

Известилац вели, да је већ решено, да се сесија, својина и супетанција јерархијског фонда, не могу враћати. То и ова молба отпада.

Панта Поповић примећује, да се молбеницом петровоселске општине хтело, да изазове сабор да да интерпретацију § вис. рескрипта. — Он држи, да одговором Њ. Светости на његову интерпелацију још није ствар решена. Високо председништво узима питање тако, да се сесије, које су ушле у јерархијски фонд никада не враћају отуд, но он би желио, да сабор ту ствар узме у претрес и решење своје донесе, он држи да је то интенција §. вис. рескрипта, да се у фонд јерархијски узете сесије враћају на подизање укинутих парохија.

Иса Павловић вели, да је то решено већ при уредби о јерархијском фонду кад је примљен §. 3. Од тога не смемо отступити. Кад се одговор узме на знање, тиме сабор онда усваја оно што је председништво одговорило. — Предлог петиционог одбора се прими.

8. Предлог П. Арсенића, да свака општина своја црквена и школска здања од пожара осигурају. Уступа се се сабор. одбору ради претреса и поднашања сходног предлога.

Др. Ђ. **Натошевић** известилац школског одсека јавља, да је исти ове предмете решио:

1. Предлог епархијског школ. одбора горњо-карловачког, да дотичне власти према §. 111 наредбе од 10. авг. 1868 г. поделе школе у Горњој Крајини, које су комуналне а које конфесијоналне. — Предлог се прима, па се даде школском одбору од 27 лица.

2. Предлог истог одбора, да се сабор постара да горњо-карловачка препарандија и њени приправници добију једнака права са државним препарандијама и приправницима, — Уступа се школском одбору од 27 лица.

3. Молба истог одбора, како су у хрватским школама изложена српска деца погрдама и од самих учитеља, и како се хрватска младеж потиче на то и слободном штампом хрватском, моли вис. сабор за милостиво рефлектовање на исти предмет".

Уступа се школском одбору од 27 лица ради употребе за податке при својој радњи.

4. Предлог истог одбора, да се подигне у Горњем Каловцу богословија. — Уступа се св. синоду.

5. Предлог истог одбора, да сабор изабере за горњо-карловачку дијецезу школског референта. — Пошто је та ствар решена већ — то отпада.

6. Предлог истог одбора, да се у Кореници подигне једна средња школа. — Будући је то данас решено, то отпада.

7. Предлог истог одбора, да се за епархијске скупштине определи стални рок. — Решено је већ за то отпада,

8. Молба Арона Гојковића, учитеља из Бездека за помоћ. — Уступа се са препоруком саборском одбору.

9. Молба Ђуре Поповића, да му се повиси плата као учитељу „пјенија" на карл. богословији.

Решено је да му се од сата на годину даје 60 ф.

10. Молба Бранка Влашковића учитеља у Рац-Хидошу, да му црк. општина у мађ. Баји отплати дужних 42 ф. — Уступа се епархијском школском одбору.

Светозар Поповић известилац дотационог одсека извештава о овим решеним поднесцима:

1. Молба свештеника Адоњског, Рац-алмашког Дуна-пантелијског и Дуна-Фелдварског за припомоћ од 40 ф. — Уступа се сабор. одбору, јер је иста молба већ нашла одобрења код истог.

2. Молба свештенства протопрезвитерата личког за припомоћ. — Предлаже се, да се узме у обзир при распри о дотацији. — Прима се.

3. Молба општиче Дуна-Фелдварске за припомоћ од 800 ф. — Уступа се саборском одбору на сходно уредовање.

4. Молба општине Станишићке, да се парохија сведе са V. IV. класу. — Упућује се иста општина, да се обрати сабор. одбору.

5. Молба Уроша Марковића за припомоћ из народног фонда. Предлаже се да се уз повратак молбанице упути, да се путем епарх. административног одбора обрати на саборски одбор. — Предлог се прима.

6. Молба општине Сент-Иванске за припомоћ за свештеника. — Уступа се сабор. одбору.

7. Молба општине парабућске за припомоћ за свештеника. — Предлаже се, да се уз повратак молбенице упути, да се путем административног одбора, обрати саборском одбору.

8. Молба Теодора Георгијевића да се пароху П. Јанковићу даде мировина из нар. фонда. Предлаже се, да се молба натраг врати, јер је нашла свог решења.

9. Молба општине трештеновачке за припомоћ пошто је ова молба двојаке природе, то да се упути дотичној епархијској власти ради даљег уредовања.

10. Молба Драгиње Станковићева за годишњу припомоћ од 130 ф. — Пошто нема фонда за ту цељ, то да се молби не може задоста учинити.

Панта Поповић је за то, да јој се припомоћ даде, као у изузетном случају.

Бранковић вели, да се не може дати, пошто је већ одређено како се има поступити са јерархијским фондом. Ако једној дамо, јавиће се више њих, а онда би неправда била кад не би другој дали. За то да се остане при статуту.

Беговић вели, да му се чудно вата за срце, кад би допустили да умре пред њиховим очима у нужди. Он је за то, да јој се даде.

Влад. Војновић вели, да има још један пут којим би могла доћи до помоћи, а тај је, да моли за државну припомоћ. Нека се упути на епархиј. управу и ова нек је препоручи. — Предлог дотацијоног одбора се прима.

11. Молба општине Опатовац-сотинске за припомоћ за г. 1879. од 100 фор. — Уступа се саборском одбору.

Председник затвара седницу и заказује ју за сутра у 9 сахати.

Накнадно саопштавамо из прошлог броја изостале говоре заступника **Алексан. Сандића**, изговорене у седници од 8. октобра у дебати о **подизању средње школе српске у Горњој Крајини.**

А. Сандић (први пут иза д-ра Н. Максимовића). Славни саборе! Предлог поштованог ми пријатеља г. посланика Васе Ђурђевића па и предлог г. посланика др-а Максимовића не свиди ми се, да ће захтевану оправдану ову жељу Срба Крајишника погодити, нити ствар ову унапредити, која као што вам је познато, потрза се већ толико година без коначног решења. Ја сам у том погледу за брз и преки лек и слободан сам о томе предложити славноме сабору одмерен предлог и одлучан. Ја предлажем: нека славни сабор изволи одмах за-

ЛИСТАК.

ИЗ САБОРСКОГ СВЕТА.

У саборници смо!

Да пре свега прегледамо оком народ, што се ту искупио, да слуша мудре зборе својих избраних синова.

Крај леве стране (али не са срца) саборске галерије седи Кос. Ристић.

Он добро пази на све, што се око њега збива, па ће после да казује читаоцима „Заставе" о сабору све оно, што нађе за добро, и то сигурно, ни по бабу ни по стричевима (а има их доста), већ по правди Бога истинога!

Он је, као што сам на сабору од народа чуо, изишао на глас, као неко мало страшило за неке саборске посланике.

Добро је од њега и зазирати мало: страшан ти је то човек!

Да ли се сећате песме: „Лепо пева тица кос?"

Да ли се опомињете изреке: „Љут као рис?"

Да ли знате песму: „Ао, тићу крилатићу?"

Видите, тај Кос. Ристић је и **кос** и **рис** и тић у једној особи.

Добро је дакле и чувати се од њега, јер ако вас као кос не успава, не очара певањем својим, он ће се с вама као тић вијнути небу под облаке, па тешко вама ако сте слабе главе, или ће вас напасти као рис.

Мене је послужила добра коб, те сам мало подаље од тог троличја у једноме лицу, на десноме крилу саборске дворане, доспео у ону преграду, ограду, заграду, препрату, шта ли је, у којој седи лепи свет.

Тај лепи свет није само из пуке учтивости заслужио био овом приликом то име своје, него је заиста био леп у правоме смислу те речи.

Од како је Карловаца и његовог тенгера, не памтим, да сам икад видео толико лепотица, толико лепих црних очију на окупу у један мах.

Али ту славу са лепих црних очију поделили су били у овај мах Карловце са Новим Садом.

Такве очи морале су бити и оне, о којима Хафис тако лепо пева:

„Свет нек буде! — глас се вијну,
Глас божији у сред поћи, —
Глас се вијну — свет засијну:
Створише се своје очи!"

Такве очи виде ти на лицу, шта скриваш у срцу, погађају ти сваку мисао. Њима је твоја душа широм отворена књига.

Такве очи виде како расте траве на увојке.

Такве очи заносе, опијају, убијају. У таквим очима може бити и рај и пакао, и пакао и рај, оба успоред.

Такве црне очи наводе човека, да постане цела свога века жив мученик, да приклони своју главу, па да уздише:

„Разби ми срце на сто комада,
Ал' моју љубав не ћеш никада,
Сваки ће комад љубит' те већма,
Нег' других целих срца хиљада!"

Такве очи опамете луде, а паметне залуде.

Те црне очи натерале су и једног иначе врло озбиљног, сухопарног посланика, да прави стихове.

Он је, привучен бајним чаром тихцрних очију, сам собом дошао у женску препрату, па је мојој суседкињи, црноокој лепојци, рекао ове знамените стихове, које ја, ево, предајем на сачување потомству за вечна времена:

„А ди је Сири,
Да вам хофири?"

(Треба знати, да је Сири леп, млад човек, а уз то још и комесаров секретар).

Песничка слава тог, као што рекох, иначе јако озбиљног посланика, није дала мира ни другом тако исто озбиљном посланику, да и он не открешe ове стихове:

„А шта ће њој Сири,
Кад има четири!"

т. ј. четири саборска посланика за удвараче.

(Штета, што није рекао, да ли има на сваки прст по толико удварача, или за све прсте ђутуре!)

Ето, видите, каква чуда и покора граде црне очи и од најозбиљнијих посланика саборских!

А какву би тек бруку те црне очи начиниле од млађих на уживање готових чланова саборских, да их честита старина Брановачки не држи у корди!

Па да нема право онај источни песник, када вели, да су црне очи, очи над очима:

„Смеђе око, лукаво си,
Граорасто, шаљиво си!
Плаво с' око с небом слаже,
Плаво око верност каже.
Али црно, пуно жара,
Тајним реч'ма разговара, —
Црне очи сећају те,
На божије тајне путе!"

Та није бадава и нашим праоцима била светлост — свет.

У том двоструком значају речи — свет, видимо дубоко разумевање створења и његовог положаја у свету.

Тиме је речено, да тек светлост чини свет светом.

Али светлост и око — wie reimt sich das zusamm?

Око је склоп оне справе, што је створена у човека, да осети и сазна светлост.

„Поглед на свет", тај израз немачке философије, сведочи нам, да је око од особите важности по право разумевање света.

Око може да види најдаље даљине звезданога света.

Око може у један пут да прегледа и спази сваки покрет, сваку промену у свету.

За то вели и свето писмо: „Радите, док имате света — очију!"

Тога начела као да се држи и наш сабор у Карловцима.

Душа ваља, признати се мора, да на сабору има много очију, али ми све некако долази, као да би се дало рећи о њима, да се од многих дрва шума не види.

Што је истина, истина, — тек се види да у сабору нема оног великог ока, што је будније било од многих отворених очију и онда, кад је дремало.

Тог великог ока нема, па ми се ако са гдекојих крајева саборнице све некако причувало:

„Сад навали, љута Арапијо!
Нема оног страшнога јунака,
Па шарену коњу великоме!"

Њега нема, па тако' није ни чудо, што исам сабор нема свога правога вида!

Да је виша вида, зар би се морао понављати тако често посланички поздрав председнику саборском:

„Море, Марко, не ори друмова!"

И отпоздрав председников:

кључити, да се подигне средња школа српска у Горњој-Крајини и то у оном месту, које средствима највећма на сусрет изађе том подизању — народни школски савет и саборски одбор нека се упути, да се састарају и изврше тај закључак саборски. Потребу оваке школе у том нам тамо крају српском, славни саборе, уверен сам, свиколици признајемо; а за подизање школа треба средства, ни то нико од нас не пориче, и само запитати можемо и треба да запитамо: имамо ли за то новца и од куда? одговарам на основу, да се за таку школу не изискује више него у први мах девет а после до 7000 фор. годишње, као што мало час чусмо, — на основу том одговарам ја: имамо ми за то средства из истог нам просветног фонда, из којега се троши и на остале сличне заводе просветне. Пре шест, седам година, кад је славни сабор, уз дотадашње школе наше, још и нове заснивао, па и другима просветним смеровима темеља ударао: стипендијама и т. д. ја сам онда најпре запитао у управи фондова, колики је интерес годишњи тог просветног фонда, и рекло ми се до 70000 фор. Исто тако и сад чинио сам пре овог мога предлога и обавештен сам, да тај приход и данас толики је и, кад би се интереси на зајмове тачно плаћали, био би тај приход годишње до 90000 фор. и по томе, иза подмирења припомоћи појединим нашим заводима просветним, и осим издржавања и других тада новооснованих — претицала би знатна сума до 20000 фор. О тачности и нетачности уплаћивања интереса, и које тому крив, ил некрив, није овде пута говорити; биће зато прилике други пут и на свом месту. Ако дакле овај рачун стоји овако, као што сам ето обавештен, онда, не замерите ми, што вас питам: можемо ли моћи с образом изићи пред народ, ако не испунимо, и то што пре не испунимо ову оправдану жељу и припознату потребу тамошње нам браће Србаља? К овом додајем, да би згодније било и по мој предлог повољније, да је овај предмет о подизању школе ове изнет са расправом буџетном или бар ближе тој расправи — те би онда због посту на мање могли свести и помножене посте, као што чујем, пребрати и скрњити, ако већ не би ништа претекло од поменутог прихода просветног. Кад би ми поуздано знали, да ће први за овим састанак сабора састати се редовно, дакле на пролеће, онда бих још и пристати могао на предлог г. посланика д-ра Максимовића; али зато нам је мало јемства по дојакошњим нашим приликама и околностима (кад већ и сам морам околности да споменем) и ко зна, неће ли и опет три четир године протећи до тога првог састанка нам. И тад би подизање школе ове одмакло још и даље, и било би много што шта, можда, изгубљено. Г. посланик Лазић вели није за подизање школе ове за то, што би се снага наша учевна растрзала и т. д. и што сремска карловачка гимназија и до сада прима, и од сада гостољубиво примаће синове тих Срба крајишника и испомагаће им се да науке свршавају. Жао ми је, што тај разлог чух баш из његових уста и велим: не растрзава се снага где се умножава; примаће их и после наш овдашњи овај просветни завод али далеко спремније и свесније — јер ће овамо долазити, да наставе ил попуне, што су на дому свом већ започели. Високопреосвећени г. епископ Живковић поричући будућност Карловцима, брине се за тај центрум, и периферију тога њему је преча тамо богословија — признајем ја и ту потребу, и признајем да је сад преча нег тамошње нам препарандије, кад већ не могасмо подићи онуд захтевани двадесет школа својих и очувати до скорашње веронисповедне; гласаћу ја, кад буде, и за ту богословију, али ми је у овај мах ипак најпреча средња ова школа српска и то баш у периферији станишта нам онде народа нашег. Да је тамо брат брату мио и драг и брат брату десницу својски братски пружио — не би онда потребе било данашњем предлогу ево тројаком, или ако оћете, двојаком — ја бар онда небих вам, славни саборе, свога предлога поднашао. Ал, по несрећи, жали боже није тако: тамо брат за брата неће ни да чује, а лепи језик српски измеђе у књизи својој ужасно — од буквара до највише књиге своје просветне! Тим несазнавањем братским и кварењем језика нам хоће брат брата да обезимени и на своју га преруши Тој навали ваља за времена бедем подићи, као што разложно наведоше и гг. предговорници. Тај бедем рад сам ја, што пре да видим, док ме и ово мало вида очњег оставило није! Јесте славни саборе, наука и просвета опште је благо; она незна за границе народносне већ прелази с народа народу и с језика једног на други и тамо у том крају има поприличан број мањи и већи просветних завода и Срби ученици могу науку поцрпсти у тима и нарочито у вишим заводима. Но много је стало до почетка и првих година учења код ученика, особито у нижим средњим школама. Људи стручњаци и у опште искустни научњаци признају ту истину: у основним и нижим средњим школама ученик најбоље успева учећи науке на свом матерњем језику. Истину је ову признао и велики један државник угарски (Деак) и призната је до некле и законом. Тај матерњи језик у тој средњој школи српској српски ће да буде и да пречи, по могућству, кварење и варварисање. Та ће средња школа српска бити типа нашег вероисповедног, и прилике дати ученицима да разберу за своје старе и да је поникао из народа свог. И Кад Срче у школи до своје дванајсте — четрнајсте године изучи се и извешти свом лепом језику српском, и разбере и с љуби се са својом прошлошћу и постанком — онда га ни небрат, још мање туђин не изметну и не превери никад ни до века!

Славни саборе! ми саборишемо овде, да сачувамо цркву своју и аутономију јој у земљама овим — и с једним и другим народ свој. Народу је светиња име и језик — очувати и одбранити то баш ради цркве и школе и просвете народне, јесте нам дужност најсветија. Не смерам ја овим никуд на страну, већ тражим оно, што у том крају тамо по равноправности народној и братској искати можемо и смемо. Влада пречи нам српске препарандије тамо — с разлогом или по срачуњеној власти својој, непитам ја то сад; успречили нам постанак и опстанак тој средњој школи српској, саобразној учевним планом и саставом себи равнима; е, онда ћемо бар потпуно знати на чем смо тамо у том крају сабратском и српском. Славни саборе! Признајемо ми сви преку потребу средње ове школе српске; ја сам, мислим показао да се има од куд подићи; одлагање до првог састанка, могло би подизање ово, ако и не смести а оно бар у недоглед одмаћи — препоручујем дакле свој предлог славном сабору.

А. Сандић (други пут иза дра Н. Максимовића.) Г. посланик др. Ника Максимовић показа нам, како изменама управо нестаде конкретног предлога пријатеља ми г. Васе Ђурђевића, и ја би по томе имао поговорити само оним предговорницима, који пристају уз предлог др. Максимовића. Због краткоће времена нећу тога да чиним. Предлог мој разликује се од предлога др. Максимовића нарочито одмереношћу и по времену. А као што се развученошћу, неправцима и изменама, излиза ето предлог г. Ђурђевића, бојим се ја, развлачењем да не буде тако и са самом овом ствари, и зато препоручујем свој предлог; и не бих ништа више говорио. Али, једно је још, што не могу прећутати. Г. посланик прота Беговић лепо вели: није он, да се гимназија тамо диже, да буде бедем зарад обране. Не боји се он тамо надутости и страсти непријатељске, пред којом, вели, неће Срби ни оком тренути. Не од страха велим и ја ради смо ми подићи тамо ту средњу школу. Нисам ја на страх ни помишљао; ко ме зна, знаће да ја нисам плашљив, и за тај страх, који г. прота Беговић мисли, велим ја: страха же того и ничего не бојим сја! Нису Срби никад и нигде кукавице били; као јунаци дођоше они овамо, да на ново места ухвате против Турчина. Нису они бедеме дизали од страха, него су шанчеви српски сигурали само огњишта им и станишта, док су они излетали на непријатеља. Са бедема, који ја што пре желити видим, светлиће тим боље луч просвете, и племениће душу, ум и свест, тамошњим Србима по жељи г. посланика Беговића, и свију нас без разлике. Толико и на то.

Политички преглед.

У четвртак. 11. о. м. наставио је угарски сабор свој посао и тог дана имао је седницу, која је омањим стварима била испуњена. Међу петицијама, што су сабору поднете, надазе се и ове о пештанско-земунској железници: жупаније берешка, ховешка и марморошка потпомажу петицију пештанске жупаније, којом се иште, да поменута жељезничка пруга иде преко Суботице; варош Баја моли, да иста пруга води преко Калоче, Баје и Сомбора; варош Халаш, да иста иде преко Халаша и Суботице. Дакле готово све муниципије, што су мање више заинтересоване на пештанско-земунској жељезничкој прузи, дале су су гласа од себе, само Нови Сад ћути, Нови Сад, који је ако не више, а оно за цело толико исто у тој ствари заинтересован, колико и друге муниципије, што су већ поднеле петиције, те тим обележиле своје становиште. Хоће ли се и Нови Сад дати чути? — У истој седници поднео је дотични одбор извештај о законском предлогу о управи Босне и Херцеговине. Предлог ће се најпре у секцијама претрести, па онда ставити на сто куће.

Седми дан овога месеца био је прави несретни дан по Тису. Тога дана не само да га је правничка скупштина онако љуто жигосала и оптужила, као што смо у прошлом броју саопштили, него је уз то претрпио и прави уставан пораз. За једно с предлогом о управи Босне и Херцеговине поднет је угарском сабору и предлог о инколату у Угарској, о угарском држављанству, и исти је упућен посебну одбору на претрес. У одборској седници 7. о. м. изречено је на предлог одборника Јована Живковића, да све установе предлога, које се тичу Троједне Краљевине, имају само привремен значај. Код § 10. где се говори, ко има право, подељивати угарско држављанство, и исто право у Угарској уступа министру-председнику, у Троједници бану, а у Крајини ђенералу-заповеднику, — код отог параграфа остала је влада у мањини, по што је одбор једним гласом већине примио предлог опозицијонара Вестера, којим се речено право даје само угарском министру-председнику. Тиса је изјавио, да не одустаје од првобитне стилизације.

Званичне „Бечке новине“ од 7. о. м. доносе највише решење од 30. септембра, којим се тајни саветник и бивши угарски министар унутрашњих послова у Лоњајеву кабинету, Виљем Тот, именује за председника заједничког рачуноводског стола.

Ванредни пуномоћник шпањолског краља, војвода од Бајлена, испросио је званично 9. о. м. у Бечу аустријску надвојвоткињу, Марију Христину, за краља Алфонса.

Из Сарајева јављају неким листовима, да је устанак невесињски истина угушен, али да се у последње време „показује неки пасиван отпор у становништву целог округа“ против ага и спахија, и тај отпор врло је неугодан властима, јер се примећује, да су незадовољни становници добро снабдевени новцем, оружјем и џебаном и Хришћани из пограничних округа једнако крстаре по шумама. Из свега тога изводе, да ту мора да су уплетени прети које стране државе. Не каже се, који, али међу тим може се мислити, коју државу ту мисле. Међу тим, та се вест у свој целини својој побија, јер вели се, да је ова година у Херцеговини тако омахнула, да закупници трећине не могу ништа дати агама и спахијама. Не ћемо да испитујемо, колико истине има у вестима, што говоре о побунама, али и до нас је допро глас, да у Херцеговини збиља глад влада. У таким неприликама и невољама пак и сама је турска влада готова била да помогне оскудницима и невољницима и прета силама својим збиља и помагала. У толико би пре ваљало да учини то хришћанска влада Аустро-угарска, која је мандат окупације примила на се тобоже са миротољубивих и хуманитарних обзира. Хоће ли учинити, то ћемо видети.

Београдски „Исток“ има чланак, за који се мисли, да га је писао сам Ристић, и у њему говори о потреби савеза балканских народа и држава. У том чланку тврди се, противно побијању страних листова, да ће се и пак на пролеће у Београду састати сви балкански владаоци. Проговорио бог на „истокова“ уста! Дај боже, да се обистини! — Из Београда имају још ове вести: Влада је закључила, да се за градњу српских железница распише стечај, у ком ће се међу другим условима искати и јамчевина од 10 процената. — „П. Л“. телеграфишу; да ће 14. о. м. кнез ићи у Ниш за једно са свима министрима, где ће се 21 о. м. отворити овогодишња народна скупштина.

Оружање Црногораца и спремање њихово, да оружјем у руци узму оно, што им је берлински конгрес досудио, умекшало је Турке и ови попуштају. Из Котора се јавља, да је скадарски гувернер, Хусејин паша, упућен из Цариграда, да Црној Гори преда Плаву и Гусиње и у једно Арнауте позове, да се томе не противе.

Што се тиче промене министарске у Цариграду, јавља се, да ће главна мисија новога кабинета бити то, да уреди турске финансије. Ове су у последње време тако жалосно ошале, да не могу да распусте неки део војске, јер немају чим да му наплате заосталу плату, а хтели би то да учине, не би ли тим што уштедили. У том смислу управио је министар-председник Сајид-паша 8. о. м. окружницу на све ђен. гувернере, у којој јавља за промену и вели, да ће нови кабинет предузети реформе, које захтева разноликост верозакона и народности, а особито да ће смањити државне издатке. Што се пак тиче самог постанка министарске кризе, вели се, да је повод њој дао енглески Лејард. Овај је врло много баратао с Митад-пашом и Митад се у след његова дошаптавања тако понашао, као да је он господар у Анатолији, а султан нико и ништа. То је Лобанов употребио на своју руку и Лејарда тако избио из седла, тако да султан не ће више ни да прима к себи Лејарда и Порта се све више отуђује од Енглеске. У след тога Митад паша је демисијоновао, а за Лејарда јавља се, да он сад протестује против тога, што кабинет хоће да изда под закуп царинске дохотке, и мотивује свој протест тим, да би то било на штету оним зајмовима, који су гарантовани тим дохотцима. Као изјав садашњег одношаја међу Портом и Русијом, може се сматрати то, што се јавља, да је Русија с Портом споразумна у свим међусобним питањима и да је у след тога повукла ону дивизију своје војске, што је стојала на граници Источне Румелије. Међу тим Махмуд Недим је по дипломатском обичају уверавао све заступнике страних сила, да се променом кабинета не ће променити портини одношаји према страним државама.

Неки енглески листови јављају, да није истина, да су Руси освојили Мерв. По неким вестима суде они шта више, да су Руси потучени од Туркемана, да су је повукли иза Каспијског мора, где ће презимити, па тек на пролеће наставити рат. Ваља причекати да се види, који је глас истинит.

ДОПИСИ.

С. Вр. Букурешт, 7. октобра. Познати и већ далеко разглашени, а од жидовске алијанције са добродошлицом као оно мана божија поздрављени и примљени предлог румунске владе, са којим је иста намерна била овдашње жидовско питање решити, а себе пред неким европским велесилама популарном учинити пао је са свим.

Опозиција на румунском парламенту, уз коју и цео народ румунски у погледу еврејског питања непомично стоји, принудила је у јучерашњој доста бурној седници владу, да свој фамозни пројект једном за свагда натраг повуче а у место њега пројект опозиције као последњу вољу народа прими, што је влада неимајући куд ни камо у свој целости и примила.

Нови пројект опозиције што га је ова влада поднела или боље рећи мушки наметути умела садржава у себи поред осталих по земљу и народ повољних тачака, три главне и по све важне тачке које простим народњим језиком овако гласе: 1. Румунски народ неприпознаје жидове као Романе. 2. Закон о натурализацији ваља да има своју страну у конституцији земаљској. 3. Земаљска права могу Жидови и остали странци, само индивидидуално и то путем шпециалног закона добити итд.

Нови предлог би примљен са 133 гласова контра 9. шта ће и са овим новим пројектом бити и какву ће и овај срећу имати, видићемо скоро.

Нови Сад 12. октобра. — Као што је црно уоквирени оглас у претпрошлом броју нашег листа огласио, ономадне у среду сахрањен је отац дра Светозара Милетића, Сима Милетић.

Био је то прави јесењи дан са свим неподобама, које у нашем поднебљу обележавају то доба годишње. Било је натуштено, јесење небо навукло се ода свуд оним бело-сивим облацима, што су на једнако разредили своје молекилске делиће, те се чисто шчврсли у једноставан свод, а из њега роминља хладан дажд, — као да је и само небо хтело да протужи над тужним спроводом, где се сину не да, да отпрати оца на последњем његовом путу.

Тако је време било, кад је на утеху и ве-

„Море, Турци, не газ'те орања!“

Да је виша вида, зар би се могло на беломе дану по гдекад играти игра: „Шури, бури, да га нема!“

Да је виша вида, било би за цело и свида.

А што се човеку свиди, то му се и допада.

Тако се и неком мом младом, иначе јако разборитом и паметном пријатељу свидило нешто, допало нешто, што није ни мање ни више, него управо бесмртна искра његове самртности.

Свидила му се, допала му се она бледа звезда, што таке болно светлуца одозгоре на нас доле, она иста звезда, о којој немачка песма тако лепо вели: „Du bist mir nah' und doch so fern!“

Мој пријатељ чека и чека, да та бледа звезда, чаробна сјаја, сврне са свога пута; са свог осамног пута, вечнога јој суда, па да му слети на вреле груди.

Ја се морам заиста дивити сталности тог мог пријатеља, што чека, да види, да ли је јача, смелија да л' је свевидност вечна неумитна суда, од пусте му жеље, топла му жуда!

У данашњем прозаичном свету ко би се машао звезде у хладној висини!

Треба ту бити практичан, скроз практичан, као што су Американци, који много не премишљају и тамо и амо, кад им се што свиди, а остављају на миру звезде, да буду светила, што мирно броде суђене им путе.

Тако се, ето, пре негде десило у некој вароши у Америци, да се некакав млад американац нашао у цркви до некакве лепе младе, по изгледу поносите американке, која му је махом освојила срце на јуриш.

Стојећи једно уз друго, побожно су превртали листове од књиге над књигама.

На један пут пружи наш американац свето писмо својој лепој непознатој и покаже јој другу саборну посланицу светога апостола Јована богослова, и то стих пети:

„И сад молим те, госпођо, не као да ти нову заповијест пишем, него коју имамо из почетка, да имамо љубав међу собом.“

После кратког тражења лепојка му покаже прстом на књигу о Рути, и то главу другу, стих десети:

„Тада она паде ничице и поклони се до земље, и рече му: како нађох милост пред тобом, да ме погледаш, кад сам туђинка.“

На то наш брат американац брзо отвори другу посланицу апостола Јована и означи јој, да прочита стих дванаести:

„Много бих вам имао писати, али не хтједох хартијом и мастилом; јер се надам, да ћу доћи к вама и из уста говорити, да радост ваша буде испуњена.“

Хроника вели, да су се њих двоје већ сутра дан састали и да су се на скоро за тим сретно навезли на брачно море живота.

Не би ли могли тај начин, да се до жене дође, изабрати и многи нежењени саборски посланици, који у светоме Сиону од дуга времена преврћу листове од библије?

Нека се добро промисле, па нека изнесу о томе пред сабор предлог за одлуку, и ја им стојим добар, да ће сабор тај предлог једногласно прихватити, на велику радост и утеху свију мајака, које имају за удају ћерака.

Тонанс.

личање живога ваљало дати пошту мртвоме. Па и пак се око самртника искупио велик збор одабране интелигенције српске из Новога Сада и са стране. Многи избраници српскога народа, што се са свих страна Српства из ове државе искупише у ово доба у Карловце на сабор, дођоше на спровод, да отпрате до вечне куће оца великога сина. Досга тескобна успенска црква једва је схватила тај тужни збор.

Срби занатлије из Новога Сада, свагда међу првим прегаоцима за опште народне ствари, показаше и овом приликом, да су тако исто ваљани другови, као и Срби. Чланови задруге Срба занатлија чинили су самртнику пошту, као другу по занату. Осим новосадског парохијског свештенства савршише од своје воље свети закон и опојаше самртника још тројица Срба јереја, тројица народних заступника на српском сабору у Карловци: гг. прота Никола Беговић, свештеници Панта Поповић и Паја Димић. На крају опела изговори отац Панта кратку, али лепу и језгровиту беседу, тако да му је искупљени збор гласним узвицима пратио беседу и одобравао изречене мисли. Напоменувши скроман значај покојников у друштву и народу, истакао је његове родитељске врлине, које су учиниле, да Српство има данас сина, у коме ће и покојниково име бесмртно остати. Зажалио је на горки усуд, који оцу није дао, да сина, своје најдрагоценије благо, још једном види, ни сину, да оца отпрати до вечне му куће. Но саучешће народа — то је утеха и једном и другом. На послетку је мртвом зажелео вечну памет, а живоме, да му бог помогне у раду његову.

Из цркве кренуо се сав збор пут успенског гробља, те по калу и киши отпратио самртника до вечне му куће. Над хладним гробом пролио је унук покојников сузу благодарности, а тужни збор пожелео —

Мир пепелу покојникову!

Вечна му памет!

Нови Сад 13. окт. У јучерашњој седници саборској довршена је врло занимљива расправа о избору пароха, те је примљен предлог дра Полита, да консисторија нема чинити тројну или двојну кандидацију, већ да се остави општинама слободан избор свију квалификованих кандидата. У једно је примљен и додатак дра Полита, да се злоупотребама при изборима пароха, која кортешовањем бивају, строгим мерама на пут стане. Започета је у истој седници и расправа о избору протопресвитера, која је у данашњој седници продужена, те је против предлога саборског одбора примљен предлог епископа Живковића, да се протопресвитери бирају рескриптуалним начином, но ипак тако, да половину бирача има ставити дотична општина, а половину протопресвитерски округ.

— „Пешт. Лојду“ телеграфишу из Беча, да није истина, да ће ђен. Фађејев писати оглашену књигу о окупацији Босне-Херцеговине и о турском устанку, који се дигао против окупације. Он се, вели се, већ одавна махнуо писања, те није никад ни мислио писати историју окупације.

Јуче је на путу у дунавској улици ил између променаде изгубљен свилен кишобран. Ко га је нашао умољава се учтиво, да пријави у уредништву овог листа.

НОВИЈЕ.

— „П. Л“. телеграфишу из Софије, да је кнез закључио, да се пре 1. јула 1880. мухамедовци не узимају у војнике. Надају се, да ће се тим обуставити емиграција њихова.

— Из Цариграда се јавља, да Алеко-паша ни на позив Порте није хтео отићи у Цариград, да даде извештај о свом раду, а пре свог именовања обећао је, да ће то дваред годишње чинити.

— „Жур. де Ст. Петерб“. одлучно побија вест „Дељи Њуса“, која је била јавила, да је британска влада поручила руској, да у афганистанским спољашњим односајима мора превлађивати енглески уплив.

Курс бечке берзе 13. (25.) окт.

5% металица	68.50
5% народног зајма	69.75
Аустријска златна рента	31.—
Угарска златна рента	96.05
Угарске разтеретнице	91.50
Лондон	117.—
Сребро	100.54
Ц кр. дукати	5.58
Наполеондори	9.33
Немачке марке	57.70

Јављам свима сродницима и пријатељима и знанцима, да ћу у суботу 20. октобра (1. новембра) у 11 сахата пре подне у успенској цркви давати годишњи парастос мојој незаборављеној супрузи

АНИ КОСТИЋ,

бившој приватној учитељици.

Јован Костић.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

НОВА КЊИГА.

ВЕЛИКАЈ

КАТАВАСІЈА

содержащаа въ себѣ ѻсмогласное пѣніе воскерсное, и иныа различнаа пѣсни дѹхѡвныа, праздникѡвъ христовыхъ и богородичныхъ, таже аггелѡвъ, пророкѡвъ, апостолѡвъ, святителей, мѹчениковъ, преподобныхъ и безсребреникѡвъ, во ѹпотребленіе ѹчащихсѧ церковномѹ пѣнію, такоже и прочихъ благочестивыхъ христіанѡвъ, изъ святыхъ церковныхъ книгъ взятаа, трѹдомъ же и иждивеніемъ ДИМИТРІЯ ПОПОВИЧЬЯ, пароха сомборскагѡ, ѹстроенная и печатанная. Второе, ѹмноженное изданіе. Въ Новомъ Градѣ; ѹ сербско-народныа содрѹжественныа типографіи 1879. года.

Позната велика катавасија моја, која је први пут 1867. године у Сомбору штампана, ево је сад под горњим насловом по други пут на свет изишла и то здраво умножена и повећана. Ова књига има сада пуних 15 табака највеће осмине; а та је величина она иста, која је и у великом зборнику мом. Између осталог у овој је књизи цело јутрење велике суботе са катавасијом осим канона, и то: и то је зато што се опело христово поје код нас у цркви на више места, а нема се задоста потребних књига. Такође и све од мене исправљене дуговне песме у овој се књизи налазе. Од правила црквеног има у истој књизи 38 страна, а то је више, него што има у великом зборнику мом. Најпосле ту су и стране српски истумачене речи, које света наша црква употребљује.

Цена је овој добро брошираној књизи 1 ф. 20 новчића а у добро платно тврдо и јако увезаној 2 ф. а. в., и може се добити котподписаногa издаваоца. Који су ову књигу отпре наручили, тима ће се она ових дана доставити. На 10 књига даје се једна бадава.

Овом приликом јавља се и то, да се од великих зборника мојих још може добити ценом по 3 ф. а. вр. један примерак. Из ове књиге, као што је познато, може се вечерња, јутрења и литурђија преко целе године сваке недеље, сваког празника христовог и богородичног, као и сваког заповедног угодника божијег, потпуно свршити. Ових књига има и тврдо у кожу и платно увезаних. И овај увез као чки посао особито је угледан и леп, а при том јак. Цена је увезу са свим у кожи 1 ф. 50 н. а у платну 1 ф. а. в.

У Сомбору (Zombor in Bačka) 10. окт. 1879.

Димитрије Поповић,

парох сомборски,

издавалац велике катавасије.

ПРОМЕТ СА ГОТОВИНОМ

„Српске задруге за међ. пом. и штедњу у Н. Саду“

у III-ћој четврти г. 1879.

Примање.

	ф.	н.
Пренешена готовина од 30. јуна т. г.	17993	65
Улози на књижице	95742	26
Уплата на честице II. кола	2121	50
Одплата од зајма на сола-менице	43826	10
Одплата од зајма на прима-менице	44578	—
Одплата на менице вересионе дружине	16200	—
Одплата од зајма на непокретности	2244	38
Одплата на разне предујмове	4419	—
Камате од зајма на сола-менице	2943	45
Камате од зајма на прима-менице	1654	82
Камате од зајма на непокретности	819	96
Камате од разних предујмова	749	47
Конта затезних камата	42	36
„ ситних доходака	52	66
„ штампарске приходбе	104	43
„ преписне приходбе		50
„ писарине	171	10
„ биљега	29	90
„ јамчевине вересионе дружине	645	—
„ основ. трошкова верес. дружине	6	45
„ засебног фонда		63
„ закашњине	49	55
„ мађар. задруге у месту	5000	—
„ камате од исте	22	22
„ одветн. предујмова	65	—
„ уписине на 3-ће коло	40	50
	ф. 23,9522	89 н.

Издавање.

	ф.	н.
Одплаћена главница улагачима	69209	56
Камате на то	187	41
Конта датог зајма на сола-менице	36192	—
„ датог зајма на прима менице	54355	25
„ датог зајма на мен. вер. друж.	22928	35
„ датог зајма на непокретности	3650	—
„ разних предујмова	8220	—
„ главн. редовних честичара 2. кола	242	—
„ адм. трошкова	100	06
„ делимка 1. кола	22	—
„ делимка 2. кола	20	80
„ разних набавака	15	42
„ добровољних прилога	17	—
„ пореза	311	31
„ станарине	62	50
„ одветн. хонорара	50	—
„ чиновничке плате	594	99
„ одвјетн. предујма	40	—
„ мађар. задруге у месту	9000	—
„ одобрених камата	4	98
Приостала готовина за 1. октобар 1879.	37299	26
	ф. 23,9522	89 н.

Стеван Јефтић с. р. Теодосије Поповић с. р.

ОБЈАВА ЗА ЗУБОБОЛНЕ.

Целокупне жвакалице, као и поједине зубе, умеће без бола и врло јефтино по најновијој американској методи. Даље извршава сваковрстне операције.

Ординује сваки дан од 9 сати у јутру до 6 сати по подне у гостиони „царице Јелисавете“ бр. 22.

С поштовањем

Др. В. Дик,

зубни лекар.

Бавиће се само још 8 дана.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Српско православна општина Б. Брода потребује једног учитеља који зна предавати за 4 разреда основне школе немачки језик црквено пјеније. Плата је 300 фор. а. вр. 6 фати дрва за огрев, стан безплатан. 2—3

Б. Брод 1 октобра 1879. СРПСКО ПРАВ. ОБШТИНА.

ЕДИКТ.

Долеписана консисторија епархије бачке, на молбу Катице Утвић рођ. Чупић из Сомбора ради развода брака с овим — почем се садање пребивања место оставившег ју супруга Николе Утвића трговца негда сомборског незна — позива истог да од данас за шест месеци или лично овој консисторији предстане, или садање место свог пребивања означи јер ће се иначе поступити по постојећим у том погледу законима. 2—3

Из седнице консист. у Новом Саду 20 сент. 8 октобра 1879.

Консисториум вост. прав. цркве епарх. бачке.

Шпецерајска и разне робе трговина

ПЕТРА М. АНТОНИЈЕВИЋА

у Земуну

потребује једног од млађих спомоћника. Онај који је осим српског, немачког још и мађарском језику вичан, има ће првенство, а у радњу ступити може одмах. 1—3

НА ЗНАЊЕ.

Подписана „задруга“ отвара

„III-ће честичарско коло“

и позива овим на уписивање.

Ради олакшице уписати се може осим код саме „задруге у трговини гг. Ђуре Стојковића, браће М. Поповића, Петра Попадића, Косте Стајића, Љубе Стефановића и код Тиме Јерковића у Н. Саду.

Уплата на ово коло одпочеће 1. рин. јануара год. 1880. са 50 новчића недељно по свакој честици

СРПСКА ЗАДРУГА

за међусобно помагање и штедњу

у Новоме Саду.

СПРАВЕ ЗА ЧИШЋЕЊЕ ВОДЕ.

(ФИЛТРИР-АПАРАТ.)

Чиста пијаћа вода је први услов за здравље. Доказана је истина, да се нечистом пијаћом водом преносе силне кужне болести. Најчувенији лекари налазе, да је нечиста пијаћа вода главни узрок многим болестима, које бесне и по нашим крајевима као врућици (тифу) срдобољи и колери.

Нечиста пијаћа вода чисти се најзгодније процеђивањем кроз пластички угаљ.

Потписани је набавио из чувене фабрике пластичког угља у Берлину велики избор разних справа за чишћење воде. Справе ове може набавити свака кућа, која је рада здрављу, јер оне чисте по четврт литре до целу литру воде у свакоме минуту, а трају при моле пажљивом руковању више година.

Справе су ове двојаке: удугуљастом или бушастом суду од штајгута, иловаче или плеха — на славину; или су пак само кугле од угља са дугом цеви од каучука, којим се чисти вода у бурету, шафољу, или каквом суду.

Цене су овим справама од малених цепних почевши, па до највећих 2·20 до 22 фор.

Поручиоцима са стране рачунамо паговање по оно што нас стаје. Уз сваку справу дајемо усмено и писмено упутство о руковању.

У Н. Саду, 6. (18.) окт. 1879.

Пера Натошевић,

3—3 у дунавској улици.

Правог сремског

бермета (пеленаш)

са грожђем по 16 фор., чисто оточеног по 24 фор. хекто без бурета.

Поред тога препоручујемо наше добро снабдевено подрумарство са **особитим столним и десертним вином, самотоком** (Ausbruch) разноврстне **шљивовице, комовице „којнака“** (Cognac) и **наравног винског** сирћета.

Ценовнике на захтевање безплатно.

I. сремско винарско деонич. друштво у Илоку:

ПАЈА АРСЕНИЋ,

вортман. 3—10

Објава.

Понизно потписани јавља овим поштованој публици, да ће од 20. октобра (1. новембра) ове године примити **гостионицу у новосадској пивари.** Исти ће се трудити, да своје поштоване госте свагда послужи предусретљивом и тачном послугом, добрим и фришким јелом, као год и добрим пићем.

Понизно потписани моли за многобројну посету.

С особитим поштовањем

Карло Ауман

2—2 гостионичар.

Част је долепотписанима доставити до знања поштованом грађанству у Новоме Саду и у околици, да почевши од **20. октобра (1. новемара)** ове године отварамо **трговину** са

МРТВАЧКИМ САНДУЦИМА

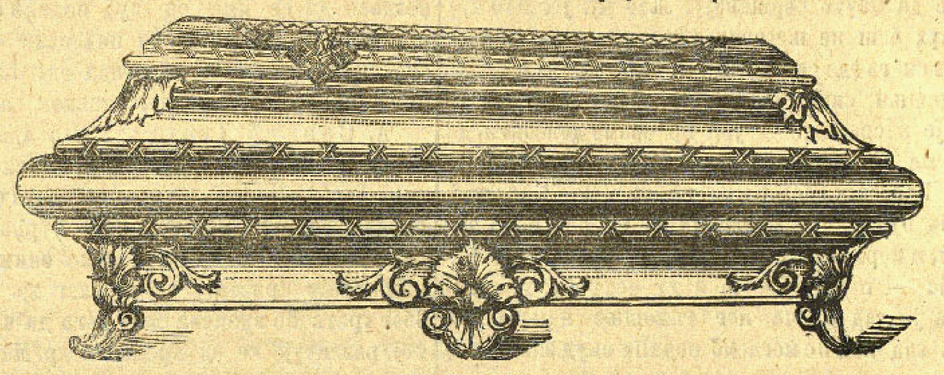

и свом опремом за укоп,

и то на пијаци у кући гђе Славнићке преко пута од дунавске улице.

Исто тако примамо на себе, да преко својих пристојно одевених и солидних људи носимо мртваце у цркву и до гробља.

Металне сандуке из прве фабрике, дивно украшене, а дрвене политиране или лаковане, начињене од г. Јована Дима столара, а такођер и све друге за укоп и оправу нужне ствари, набављамо и дајемо по врло умерену цену.

Молимо дакле поштовано грађанство свију вероисповести, да се на нас обраћају у случајевима, кад им по несрећи умре који члан и породици, а ми им од своје стране јемчимо, да ћемо им у тим жалосним приликама у свему бити на руци и све им нужне потребе за укоп набавити, и то све најсолидније и најјефтиније.

С поштовањем

Ђура Стојковић и Јован Дим,

у Новоме Саду.

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист.

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом. Кафу ову од смокве произваја творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дицгена** и **Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Нађ Деже.**

SCHUTZ MARKE S&S REEL

БОНБОНИ

од

БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грпобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.) **Боквични бонбони** могу се добити код:

Victor Schmidt & Söhne

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien,

Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код гг. **Г. Плавшића, Е. Дицгена; браће Вагнера, Д. Коде; Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **Мих. Ритер** Перјамош (Банат) 20—20

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.